

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

No5

2026
MAY

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, may.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

АДАПТИВНОЕ БИЗНЕС-ПЛАНИРОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	10
Шарипов Конгратбай Аvezимбетович, Исматуллаев Темур Равшан угли	
STERJEN KO'NDALANG KESIM YUZASI ELLIPS SHAKLIDAGI TRANSFORMATORNING QISQA TUTASHUV PAYTIDAGI MEKANIK ZO'RIQISHGA CHIDAMLILIGI	18
Bekishev Allabergen Yergashevich, Yakubova Dilfuza Kuanishovna, Saidova Nozima Akkulovna	
ВЛИЯНИЕ ДЕМОГРАФИЧЕСКОЙ ДИНАМИКИ НА РАЗВИТИЕ СФЕРЫ УСЛУГ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ РЕГИОНОВ УЗБЕКИСТАНА.....	26
Мусаева Шоира Азимовна, Муйинжонов Хусейн Алишеревич	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В УЗБЕКИСТАНА	35
Габбарова Ильмира Володиевна	
BALAND BINOLAR FASADLARINI PARDOZLASH TEXNOLOGIYALARINI EKSPLOATATSION ISHONCHLILIK VA XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH.....	41
Amirov Shavkat Rahmatullayevich	
ИНТЕГРАЛЬНАЯ ОЦЕНКА УСТОЙЧИВОГО ЦИФРОВОГО РАЗВИТИЯ ТУРИЗМА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТУРИСТСКОГО ПОТЕНЦИАЛА БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ	48
Усманова Азиза Баходировна	
PEREGONDAGI HARAkatNI BOSHqARISH TIZIMLARINI MIKROPROTSessorLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRILGAN TUZILMAVIY SXEMASINI ISHLAB CHIqISH.....	53
Xujamkulov Eldor G'ayratjon o'g'li	
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	62
Alimova Dilafrō'z Tohir qizii	
HUDUDLAR KESIMIDA AHOLI O'SISHINING BANDLIK DARAJASIGA TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH (O'ZBEKISTON MISOLIDA)	68
Xusniddinova Gulnoza Ulug'bek qizi	
QUYOSH FOTOELEKTRIK PANELLARI SAMARADORLIGIGA ATROF-MUHIT OMILLARI VA CHANGLANISHNING TA'SIRI HAMDA ULARNI KAMAYTIRISHGA QARATILGAN INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR	67
Botirov Bozorbek, Iskandarova Charos, Avazov Jonibek, Sultonov Abror	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI	74
Rajapov Xayrulla Bekdurdyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi	
INTERPOLATSION TIKLASH ALGORITMLARINING OCR ANIQLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH.....	82
Aliyev Nodirbek Hamidullo o'g'li	
IKORXONALARDA KORPORATIV BOSHqARUVNI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI VA INSTITUTSIONAL OMILLARI.....	89
Muxtorova Shaxlo Farxodovna	
O'ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARINI EKONOMETRIK PROGNOZLASH.....	101
Qo'ziboyev Behzod Hamidovich	
KPI-BASED PERFORMANCE MANAGEMENT AND ITS IMPACT ON EMPLOYEE PRODUCTIVITY	106
Sultanova Kamila Mukhtorali kizi	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	

MHXS STANDARTLARIGA O'TISH: KORXONALAR UCHUN AMALIY MUAMMOLAR VA YECHIMLAR	117
Eshniyazova Yulduz Yuldashbayevna	
TURMUSH FAROVONLIGINI BAHOLASHNING KO'P O'LCHOVLI USULLARI VA MEZONLARI	123
Turdikulova Moxira Maxmasharifovna	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING MOLIVAVIY-IQTISODIY IMPERATIVLARI	127
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
YENGIL SANOAT KORXONALARIDA RO'Y BERISHI MUMKIN BO'LGAN BAXTSIZ HODISALAR VA UNI BARTARAF ETISH CHORA-TADBIRLARI	132
Dehqonov Oyatillo Mansurbek o'g'li, Abduraxmanov Abdurashid Ataxanovich	
VTULKA DETALINI ISHLAB CHIQUARISHDA SHTAMPLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQUISH...	143
Abdullayev Fatxulla, Xasanov Kamoliddin, Yolg'ashova Madina, Jo'rayev Muhiddin	
JAHON MOLIVAVIY TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI.....	147
Qobilova Nodira Qayumjon qizi, Normurodov X.E.	
KORXONALARDA "TEJAMKOR ISHLAB CHIQUARISH" KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJIRIBASI	151
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
HUDUDIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA MAHSULOT EKSPORTINI DIVERSIFIKATSIYALASH YO'LLARI	156
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARIDA ISHLAB CHIQUARISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ASOSIDA YUQORI QO'SHILGAN QIYMATLI MAHSULOTLAR ULUSHINI KENGAYTIRISH	161
Yusupova Feruza Yo'ldoshevna	
AHOLINING MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA MIKROLOYIHALARNING O'RNI	166
Irgashev Anvar Farxodovich	
XALQARO KOMPANIYALARDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMLARINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARI.....	173
Raxmankulov Sherzod Shokirovich	
ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОЦЕССА ДЕГРАДАЦИИ КОМПОНЕНТОВ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ МОДУЛЕЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ КЛИМАТИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ: ЛИТЕРАТУРНЫЙ ОБЗОР	178
Дыскин Валерий Григорьевич, Курбанов Юнус Муртаза угли, Жубаназаров Ринат Шапагат Улы	
RIVOJLANGAN DAVLATLARDA CHIQUINDILARNI QAYTA ISHLASH TIZIMINING INSTITUTSIONAL ASOSLARI	184
O'tbosarov Abrorbek Adxamjon o'g'li	
DAVLAT ORGANLARI VA TASHKILOTLARI ICHKI AUDITORLARINING PROFESSIONAL AXLOQ QOIDALARINI ISHLAB CHIQUISH.....	189
Xamidova Zarifa Urol qizi	
AUDIT JARAYONIDA DALIL OLISH VA UNING MUAMMOLARI	196
Ro'zmetov Mansur	
O'ZBEKISTONDA IJTIMOYIY TURIZMNI QO'LLAB-QUVVATLASH MEXANIZMI VA ULARNING SAMARADORLIGI.....	200
Shaydulova Marjona Alisher qizi	
KORXONALARNING MOLIVAVIY HOLATINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLAR VA ULARNING MOLIVAVIY TAHLILI AHAMIYATI.....	205
Rizoyev Farrux Hikmatilloevich	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDA IQTISODIY SALOHİYATNI TAKOMILLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH MASALALARI.....	210
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG'DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	215
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ РЕФОРМ	225
Юсупов Зойиржон Ровшан угли, Жумаев Улуғбек Нодирбекович	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ	231
Тожалиев Шохрух Талип ўғли	
GAMES ARE A POWERFUL TOOL FOR IMPROVING LANGUAGE LEARNING	236
Kulakhmedova Gulnora Abdurahimovna	
O'ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARINING INNOVATSION XIZMATLARI ORQALI KAMBAG'ALLIKNI KAMAYTIRISH	241
Azlarova Aziza Axrorovna	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH JARAYONLARINI BOSHQARISH VA RISKLARNI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI	248
Marufxanov Davron Hasanovich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING YANGI IMKONIYATLARI: 2026-YIL ISLOHOTLARI VA ISTIQBOLLARI	255
Isakjanova Saboxat Muhamedovna	
MINTAQA IQTISODIYOTI VA SANOATNING RIVOJLANISHI O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIKNING NAZARIY YONDASHUVLARI	263
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna	
DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISHNI JORIY ETISHDA ASOSIY MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH YO'LLARI	268
Anvar Deberdiyev	
RAQAMLI XIZMATLARNING O'ZBEKISTON TASHQI SAVDO BALANSIDAGI O'RNI	272
Latipova Shaxnoza Maxmudovna, Normurodova Zuhra Orzimurod qizi	
TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLİYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI	278
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
IQTISODIY TIZIMDA TADBIRKORLIK VA TADBIRKORLIK QOBILIYATIGA YANGICHA YONDASHUV	283
Tadjiev Bexzod Umidjanovich	
OTMNI MOLİYAVIY TA'MINLASHNING INNOVATSION MOLİYAVIY MODELARI	290
Tuxliyev Bozor Karimovich	
TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIMLARNI RIVOJLANTIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI	293
Abirova Nargizabonu	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA INNOVATSION LOYIHALARNI MOLİYALASHTIRISHNI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	298
Ro'ziyeva Maftuna Yusufvna	
OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING MOLİYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASHDA IQTISODIY KO'RSATKICHLAR DINAMIKASINING EMPIRIK TAHLILI	303
Sharipova Shahlo Istamovna	
METROLOGIYANING ILMIY-METODIK ASOSLARI VA UNING ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	308
Maxmudov Dostonbek Soyibjon o'g'li	
SANOAT KORXONALARIGA KIRITILGAN INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	312
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	317
Ibragimova Saodat, Mirhamidova Dilorom, Shagaipova Gulchehra	

OLIY TA'LIM BITIRUVCHILARI SONINING JISMONIY SHAXSLAR DAROMAD SOLIG'IGA TA'SIRI VA INSON KAPITALI ORQALI IJTIMOIIY XARAJATLARNI BOSHQARISH.....	323
Primova Nigora Ikrom qizi	
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALARNING ROLI: YANGI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHGA STRATEGIK YONDASHUVLAR	331
Raxmankulov Sherzod Shokirovich	
ELEKTRON TIJORAT BILAN SHUG'ULLANUVCHI KORXONALARDA MIJOZLAR QONIQLASH DARAJASI..	337
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	
KICHIK BIZNESDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	341
Xakimov Akbar Anvarovich	
FOTOELEKTRIK TIZIM SAMARADORLIGIGA HARORAT, SOYALANISH VA DEGRADATSIYA OMILLARINING TA'SIRI.....	344
Majidova Maxliyo A'zam qizi	
ISSIQLIK TEXNIKASIDA IKKILAMCHI BUG'DAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	354
Komilova Nodira Abdirahmon qizi	
STUDY OF THE INFLUENCE OF MEMBRANE REACTOR ON METHANE CONVERSION WITH WATER VAPOR AND CARBON OXIDE (IV).....	362
Umida Shabarova, Sugdiyana Abdurasulova	
ESG MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS OF UZBEKISTAN: EVALUATION PRACTICES, KEY DETERMINANTS, AND STRATEGIC PRIORITIES.....	367
Sanemkhan Abdullaeva	
UMUMIY O'RTA TA'LIM MUASSASALARIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STRATEGIK MENEJMENTNING O'RNI VA AHAMIYATI	375
Boymirzayev Doniyorbek Anvarjon o'g'li	
PEDAGOGIK MAHORATNI OSHIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASH ORQALI TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRADIGAN PLATFORMA ISHLAB CHIQLASH	379
Salomov Shokirjon, Boboyev Shavkat, Normamatov Xayriddin	
ПОВЫШЕНИЕ ОГНЕСТОЙКОСТИ МАТЕРИАЛОВ НА ОСНОВЕ ВТОРИЧНОГО ПОЛИЭТИЛЕНА.....	386
Назаров Феруз, Назаров Фарход, Ахмедова Фазилат, Элмуродов Элгез, Янгибоев Асадбек	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA INNOVATSION JARAYONLARNI JADALLASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	391
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Rasulov Akmal Xurshid o'g'li	
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI.....	397
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi	
MADANIY MEROS OBYEKTLARINING TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI STRATEGIK AHAMIYATI	403
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
EKSPORT VA IMPORTDA TRANSPORT LOGISTIKASINING AHAMIYATI.....	407
Yodgorova Shaxnoza Xayridinovna, Bazarova Sevinch Salim qizi	
XORAZM VILOYATINING IQTISODIY SALOHİYATI VA TRANSPORT INFRATUZILMASINING TARKIBI HAMDA JORIY HOLATI	411
Karimova Shaxnoza O'ktamovna	
TURISTIK KORXONALAR INNOVATSION FAOLIYATINI MOLİYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	418
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ JOYLARIDA TURIZM XIZMATLARI INFRATUZILMALARINI RIVOJLANTIRISH	423
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
AKTIVLAR QADRSIZLANISHI XARAJATLARINING MOLİYAVIY VA SOLIQ HISOBOTLARIGA TA'SIRI.....	427
Jarimbetov Ajiniyaz Kurbanbaevich	

MUHANDISLIK GEOMETRIYASI VA KOMPYUTER GRAFIKASI FANLARINI O'QITISHDA MULTIMEDIA VA INTERAKTIV TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM NATIJALARIGA TA'SIRI: AUDIO VA VIDEOTEKNOLOGIYALAR IXTISOSLIGI MISOLIDA EMPIRIK TADQIQOT.....	430
Utkirova Mamura Faxriddin qizi	
HUDUDIIY TADBIRKORLIK TIZIMIDA INVESTITSION RESURSLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INSTITUTSIONAL VA EKONOMETRIK YONDASHUVLARI.....	436
Isakov Axmadali Esanbayevich	
MINTAQAVIY OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA INVESTITSION RESURSLARNING TA'SIRINI EKONOMETRIK BAHOLASH	444
Abdunabiyev Sirojiddin G'anijon o'g'li	
XABAR ALMASHISHGA ASOSLANGAN MARKETINGDA ISTE'MOLCHILARNING SHAXSIY HAYOTINI KUTILMALARI.....	452
Raxmatova Sitara Shuxratjon qizi	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALARNI OPTIMALLASHTIRISH VA SOG'LOM RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH: XORIJIY Tajribalar asosida O'zbekiston Respublikasi Davlat Sektorini INSTITUTSIONAL ISLOH QILISHNING QIYOSIY TAHLILI.....	461
Sharapov Umidjon Shavkatovich	
ZAMONAVIY SERVIS KOMPANIYALAR TANNARXINI ANIQLASHNING DOLZARB YO'NALISHLARI	471
Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
NAVOIY VILOYATINING TURISTIK OBYEKTlARI VA ULARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI REKREATSION TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI TAHLILI	477
Turayev Abduvoxid Kuldashovich	
INVESTITSIYALAR HAJMINI OSHIRISHGA QARATILGAN CHORA-TADBIRLAR VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	483
Alimova Dilafruz Tohir qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TADBIRKORLIKNI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	488
Suvonov Ibrohim Izbosarovich	
QORAKO'L TERI JINGALAKLARINING TAKRORLANMAS KO'RINISHI VA XUSUSIYATLARI.....	492
Hakimova Sh.Q., Azimov J.Sh., Farmonov F.F.	
YOSH TADBIRKORLARNING STARTAP LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI	497
Koriev Orif Azizovich	
HUDUDLARDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI YO'NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	502
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Karimov Chuxmor Abdirashidovich	
SUG'URTA KOMPANIYALARINING MOLIYAVIY HOLATI VA MOLIYAVIY NATIJALARI TAHLILI.....	507
Alimov Baxodir Batirovich	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI SIFATINI OSHIRISHNING IQTISODIY TAHLILI	513
Turg'unov Nodirbek Muminjanovich	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINING ROLI	516
Xodjimatom Maksudbek Ubaydullayevich	
MINTAQA TURIZM INDUSTRIYASINING IQTISODIY RIVOJLANISHI VA BOSHQARUV FAOLIYATLARI TAHLILI	520
Berdiyev Jasur Qo'ldoshevich, Ruziqulov Aziz Tuxtayevich	
TIJORAT BANKLARIDA FINTECH TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH ORQALI MOLIYAVIY INKLYUZIVLIKNI TA'MINLASH: NAZARIY YONDASHUV VA ISTIQBOLLAR.....	526
Nazarova Shohista Tolmas qizi	
METALLARGA BOSIM OSTIDA ISHLOV BERISH JARAYONLARINI RAQAMLI MODELLASHTIRISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI	531
Xasanov Kamoliddin Akmal o'g'li, Abdullayev Fatxulla Sagdullayevich, Diyorov Salohiddin Farhod o'g'li, Jalolov Jafar Jamol o'g'li	

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA PUL MABLAG'LARI HISOBINI MHHS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH: USLUBIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	537
Umurzakov Dilshodbek Xakimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI YASHIRIN IQTISODIYOTNI AMALGA OSHIRISHGA UNDOVCHI OMILLAR.....	543
Bobojonov Azimjon Akmal o'g'li	
MINTAQANING INVESTITSION SALOHİYATINI BAHOLASHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	548
Maxmudov Jasurbek Ergashevich	
BUXORO TARIXIY MARKAZIDAGI MUZEY OBYEKTINING SIG'IM TAHLILI: FAYZULLA XO'JAYEV UY-MUZEYI TAJRIBASIDA.....	553
Odilova Muattar Akram qizi, Qilichov Muhriddin Husniddin o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING USTUVORLIKLARI.....	560
Turdiyeva Muqaddas Umarovna	
МОДЕЛЬ ЦИФРОВОГО ОБЪЕКТА ДЛЯ АНАЛИЗА КОМПЛЕКСНЫХ ЦИФРОВЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ОБЪЕКТОВ.....	565
Гулямов Шухрат, Шамсутдинова Винера, Караханова Алсу, Зайниддинова Зебинисо	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMLARI	571
Yuldoshov Otabek Jovli o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING XALQARO KAPITAL BOZORLARIGA INTEGRATSIYASI VA INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISH MEXANIZMLARI.....	576
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSH SALOHİYATNI SHAKLLANTIRISH VA RAQOBAT USTUNLIKLARINI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	583
Asenbaeva Aydaygul, Toshqulova Aziza	
RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIY TARAQQIYOTIGA TA'SIRI	587
Halimov Humoyunbek Tohirjon o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIY TARAQQIYOTIGA TA'SIRI.....	591
Halimov Humoyunbek Tohirjon o'g'li, Rustamov Davron Rustamovich	
SCENARIO-BASED ECONOMETRIC EVALUATION OF REAL INVESTMENT EFFICIENCY IN SMALL BUSINESS ACTIVITIES.....	601
Otajanov Umid Abdullayevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIY O'SISHNI RAG'BATLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY MEXANIZMLARI.....	611
Iminoxunov Abdukoxor Abdivaitovich	
BANK 4.0 SHAROITIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING BANK BOSHQARUVI SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	619
Boltayev Zokirjon Otanazarovich	
MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA SUV RESURSLARI SALOHİYATIDAN FOYDALANISH USULLARI.....	622
Sapayev Azamat Rustamovich	
ФИСКАЛЬНЫЕ ПРАВИЛА В СРЕДНЕСРОЧНОМ БЮДЖЕТНОМ ПЛАНИРОВАНИИ.....	626
Е.М. Сои	
BUXORO VILOYATINING YALPI HUDUDIIY MAHSULOT DINAMIKASI VA UNING TARMOQ TUZILMASIDAGI TARKIBIY O'ZGARISHLAR TAHLILI	631
Raxmonqulova Nafisa Olimjonovna	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI.....	636
Raupov Shuxrat Soyibovich	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI.....	636
Raupov Shuxrat Soyibovich	

O'ZBEKISTONDA "O'ZSUVTA'MINOT" AJ TIZIMI KORXONALARINI "YASHIL" MOLIYALASHTIRISHNI RIVOJLANTIRISHDA XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ISHTIROKIDA JALB QILINGAN XUSUSIY INVESTITSİYALAR DINAMIKASINING IQTISODIY TAHLILI	652
Risqibekova Nozimaxon	
WAYS TO REDUCING POVERTY BY INCREASING INCOME: INSTITUTIONAL AND SOCIO-ECONOMIC MECHANISMS	657
Muxammedov Jasurbek Olloberdi ugli, Ganiyev Muhammadjon Khalilovich	
QURILISH KORXONALARIDA XARAJATLARNI KLASSIFIKASIYA QILISH VA HISOBGA OLIH TIZIMI	663
Toshimov Azizbek Hakimovich	
MARKAZIY OSIYO DAVLATLARIDA SUV RESURSLARIDAN OQILONA FOYDALANISH.....	667
Jobborov Elmurod Normo'minovich	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING HUDUDIY IQTISODIYOT RIVOJLANISHIDAGI O'RNI...	672
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
HUDUDLARARO IQTISODIY NOMUTANOSIBLIK VA UNGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	677
Erkinova Dildora Ravshonbek qizi	
XORIJIY BANKLAR AMALIYOTIDA RISKLARNI BAHOLASH VA BOSHQARISH TAJRIBASI	683
Kudaybergenova Guzai Kuanishbayevna	
КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД К ПОВЫШЕНИЮ РАБОТОСПОСОБНОСТИ МЕТАЛЛОРЕЖУЩЕГО ИНСТРУМЕНТА ПРИ ОБРАБОТКЕ ТРУДНООБРАБАТЫВАЕМЫХ МАТЕРИАЛОВ.....	687
Желтухин Андрей Владимирович	
AUDITORLARNING PROFESSIONAL FIKR VA MULOHAZALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA XALQARO ILG'OR TAJRIBALARNING AHAMIYATI	694
Parpiyev Jaxongir Ilxomjonovich	
SOVUTGICH QURILMASIDAGI KONDITSIONERDAN AJRALIB CHIQADIGAN ISSIQLIKDAN MAHSULOTLARNI QURITISHDA FOYDALANISH	699
Nuritov Ikrom, Ibojeva Sevinch, Sultonmurodova Xurino	
ORGANISATIONAL BEHAVIOR IN ENTERPRISES AND ITS IMPACT ON MANAGEMENT DECISION-MAKING: A REVIEW OF THEORIES	704
Djumanov A.A.	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLARI VA DOLZARB MUAMMOLARI	714
Taniyev Mirzoxid Xurramovich, Mannabova Madina Sunnatillo qizi	
MILLIY GO'SHT CHORVACHILIGINING INNOVATSION RIVOJLANISHIDA TASHKILIY-IQTISODIY OMILLAR VA ULARNING SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	721
Kushakov Faxriddin Baxtiyarovich	
KORXONANING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISHDA XARAJATLAR MONITORINGINING ROLI.....	731
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
RAQAMLI IQTISODIYOTDA KADRLAR TAYYORLASH VA DUAL TA'LIM TIZIMI RIVOJI.....	738
Uzaydullayev Sherzod Shukurullayevich	
YANGI O'ZBEKISTONDA GILAMCHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISH MAQSADLARI VA ISTIQBOLLARI....	741
Musayeva Shoiri Azimovna	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ЖЕНСКОГО ТРУДА НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОЙ И ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	746
Дониёрова Зухрабону Алишер кизи	
TRANSPORT LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING MAMLUKAT IQTISODIYOTI RIVOJIDAGI O'RNI	754
Abduxalikova Komila Abduxalikovna	

JAMOAT TRANSPORTI KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYALARINI AMALGA OSHIRISH USULLARI	758
Berdiyev Temur Azamatovich	
CHAKANA SAVDO KORXONALARIDA ELEKTRON TIJORAT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	764
Safarov Baxtiyor Djurakulovich	
NAVOIY VILOYATI XATIRCHI TUMANIDA MAVJUD TURISTIK RESURSLARDAN ICHKI VA XALQARO TURIZMDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI	769
Turayev Abduvoxid Kuldashovich	
RAQAMLI PLATFORMALARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARNING INKLYUZIVLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI	776
Azizbek Nusratov San'atillayevich	
MINERAL VA KIMYOVIY QO'SHIMCHALAR BILAN KOMPLEKS MODIFIKATSIYALASH ORQALI SEMENT MATRITSASI MUSTAHKAMLIGINI OSHIRISH	781
Turgaev Jambul Adilbaevich	
KICHIK BIZNES SOHASIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALAR TRANSFERINI TA'MINLASH OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	787
Yodgorova Xalima To'liqinova	
WAYS TO IMPROVE PRICING POLICY MECHANISMS OF STATE-OWNED ENTERPRISES	792
Mavlonov Ozod Ulug'bekovich	
AN'ANAVIY VA SUN'IY INTELLEKTGA ASOSLANGAN BOSHQARUV TIZIMLARINING QIYOSIY TAHLILI (MS1H1 SERVO MOTORI MISOLIDA)	798
Pirmatov Nurali Berdiyevich, Egamov Akmal Mamarasulovich, Mamarasulov Nodir Akmal o'g'li	
NODAVLAT OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MOLIVAVIY BARQARORLIK VA LIKVIDLIKNI BOSHQARUV HISOBIGA INTEGRATSIYALASH: KO'RSATKICHLAR TIZIMI, PROGNOZLASH VA ERTA OGOHLANTIRISH MEXANIZMI	803
Xojiboyev Muxiddin Shodimuxamedovich	
TAYYOR MAHSULOT QADRSIZLANISHI HISOBINI XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISH: ISHCHI SCHYOTLARINI JORIY ETISHNING METODIK ASOSLARI	808
Babakulova Matluba Kurbannazarovna	
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МЕДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ СИСТЕМОЙ РАБОТЫ В МАХАЛЛЯХ	812
Kosimjonov Nozimjon Kosimjonovich	
MINTAQALARNING BARQAROR IQTISODIY O'SISHIDA YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASINING AHAMIYATI: NAZARIY YONDASHUVLAR TAHLILI	815
Maxmudov Sobir Xudoyberdiyevich	
TURISTIK XIZMAT BOZORINING MOHIYATI, UNING VAZIFALARI VA MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	821
Payazov Murod Maqsudovich, Salimova Mumtozbeim Jahongir qizi, Shahnoza Xudoyberdiyeva Davlatovna	
CHIGITLI PAXTA TARKIBIDAN YOT ARALASHMALARNI AJRATISH UCHUN QO'LLANILADIGAN TEXNOLOGIYALAR	825
Bozorov Dilmurod Bahromjon o'g'li, Jakparov Oltinboy Rustamjon o'g'li	
FEMALE ENTREPRENEURSHIP AND GREEN INITIATIVES: A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN	830
Abduxafizova Madinabonu Mirabbos qizi	
SOLIQ INSTRUMENTLARI ORQALI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	834
Akbarov Abdulhamid Akmal o'g'li, Ahrorqulov Jonibek Otabek o'g'li	
O'ZBEKISTONDA SANOAT ISHLAB CHIQRISHI KONSENTRATSIYASINING HUDUDIIY TAHLILI: VILOYATLAR VA MAXSUS IQTISODIY ZONALAR BO'YICHA HERFINDAHL-HIRSCHMAN INDEKSI	839
Anvarxonov Abdulatifxon Jamshidxon o'g'li	

CHARM-POYABZAL SANOATI TARMOG'INING RIVOJLANISHI VA O'ZIGA XOS JIHATLARI TO'G'RISIDA.....	847
Azimova Feruza Payziyevna, O. Maxmudov	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOG'INING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA RESURS EHTIYOJLARI.....	852
Arziqulova Oybachin Eshquvat qizi	
KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHGA YO'NALTIRILGAN TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	858
Xo'jaqulov Bobur Rustam o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA KREDITLASH TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	864
Tajimuratova Nelufar Vays qizi	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	871
Normamatova Sitara Nozim qizi, Raxmanov Mexridin Sindarovich	
BAHOLANGAN RISKLARGA NISBATAN AUDITORNING HATTI-HARAKATLARI	876
A.Z.Avlokulov	
QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARIDA DAVLAT SUBSIDIYALARIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA MOLIYAVIY HISOBOTDA OCHIB BERISHNI TAKOMILLASHTIRISH	880
Qadamov Mirzobek Ulug'bek o'g'li	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	885
Мухторов М. Н., Каримова А. М.	
FIZIK XAVFSIZLIK NAZORATI VA UNI ISPY DASTURI ASOSIDA MONITORING QILISH.....	892
Usmanbayev Doniyorbek Shuxratovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH JARAYONIDA STRATEGIK MENEJMENTNING AHAMIYATI	902
Bazarbaeva Dildora Ekramjon qizi, Koshanov Abdimurat Azat uli	
KALSIYLANGAN SODA ISHLAB CHIQRISHDA TEXNOLOGIK PARAMETRLARNI METROLOGIK TA'MINLASHNING AHAMIYATI	910
Ametova Biybisuliu Xamidullaevna, Ametov Quanishbay Xamidullaevich	
ЛЬГОТЫ ПО ПРЯМЫМ И КОСВЕННЫМ НАЛОГАМ И ИХ ГАРМОНИЧНОЕ СООТНОШЕНИЕ	915
Фаттоев Олимжон Гайрат ўғли	
O'ZBEKISTONDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI QO'LLAB-QUVVATLASHNING KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDAGI INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	920
Ulashova Zarnigor Botirali qizi	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH.....	925
Abduraxmonov Valijon G'ofurovich, Yusupova Dilnigora A'zamjon qizi	
IQTISODIY TIZIMDA RISK VA UNING XUSUSIYATLARI TAHLILI.....	929
Nasimov Ravshanjon Azimovich	
INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	937
Zayniddinov Aloviddin Zayniddin o'g'li	
SOLIQ NAZORATINING AMALIYOTDAGI SAMARADORLIK JIHATLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	945
Nizomxonov Elbekxon Erkinxon o'g'li	
FISKAL MEXANIZMLARNING HUDUDIY RIVOJLANISHGA TA'SIR ETISH XUSUSIYATLARI.....	950
Ne'matov Ne'matulla Erkinboyevich	
ФИСКАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	955
Воронин Сергей Анатольевич, Ахмедова Фазилат Жураевна	
IMPROVING EMPLOYEE MOTIVATION AND DEVELOPING AN EFFECTIVE INCENTIVE SYSTEM IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT.....	962
Makhmudov Sunnatjon Abdujabbor ugli, Ashurova Jasmina Jo'ra kizi	

O'ZBEKISTONDA KO'P POG'ONALI PENSIYA TIZIMIGA O'TISHNING EKONOMETRIK TAHLILI VA MOLIYAVIY BARQARORLIK MODELLARI	966
Mamatqulova Yayra Dilmurod qizi SANOAT KORXONALARIDA IQTISODIY O'SISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	971
Astanayev Kulmakhammat Sanayevich JAHON IQTISODIYOTINING GLOBALLASHUV OMILLARI VA BOSQICHLARI	977
Abdullayeva Zulfiya Izzatovna ISHLAB CHIQARISH KORXONALARIDA JUST-IN-TIME TIZIMIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	981
Mahmudov Sunnatjon Abdujabbor o'g'li KORXONALARDA ASOSIY FAOLIYAT XARAJATLARINING AUDITINI AMALGA OSHIRISH XUSUSIYATLARI	986
Djumayeva Guzal Axtamovna, Sag'dullayev Abdullo Valijon o'g'li XOM ASHYO VA MATERIALLAR AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	990
Qo'ziyeva Maftuna Otabek qizi, Rafikova Aziza Xurshid qizi AHOLI TURMUSH SIFATINI OSHIRISH VA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHDA MEHNAT RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING O'RNI (Navoiy viloyati misolida)	994
O'roqov Mamurali Odil o'g'li INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA GENERATIV SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ORQALI BO'LAJAK MUHANDISLARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1000
Ibragimov Suxrob Latifovich OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNI TADQIQ ETISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLARI.....	1004
Ismailova Nilufar Sabitdjanovna СРАВНЕНИЕ МЕТОДОВ ФОРМОВКИ ТРУБ СРЕДНЕГО И БОЛЬШОГО ДИАМЕТРА	1010
Юсупов А.А., Райимкулов С.Х. TURIZM XIZMATLARINING RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDAGI RIVOJLANISH DARAJASINI BAHOLASH.....	1015
Qodirov Farrux Ergash o'g'li, Musirmanov Shohboz Usmon o'g'li DAVLAT GRANTLARI TANLOVLARINI SHAKLLANTIRISHDA KO'P BOSQICHLI IJTIMOY MASLAHATLASHUV VA RAQAMLI JAMOATCHILIK ISHTIROKI MEXANIZMINING AHAMIYATI.....	1020
Xasanov Jahongir Botir o'g'li PAXTA XOM ASHYOSINI CHUQUR QAYTA ISHLASH ORQALI QO'SHIMCHA QIYMAT YARATISH.....	1025
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li, Sayitbayev Shermirza Datkamirzayevich XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RAQAMLASHTIRISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARI	1030
Usmonov Maxsud Tulqin o'g'li СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОЛОГИИ ОЦЕНКИ И АНАЛИЗА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ СФЕРЫ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ «ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ»	1036
Хайдарова Дилдора Жахонгир кизи ТЕОРИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ИСЛАМСКОГО СТРАХОВАНИЯ И ЕГО СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ НА ПРИМЕРЕ БЛИЖНЕВОСТОЧНЫХ СТРАН.....	1040
Гаффоров Шухрат Насриевич BANKLARDA ICHKI NAZORAT TIZIMI SAMARADORLIGINING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	1047
Nurmuxammedov Abdijabbar Yunusovich O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	1054
Normamatova Sitara Nozim qizi, Raxmanov Mexridin Sindarovich	

JAHON SAVDO TASHKILOTI TALABLARI DOIRASIDA MAMLAKATIMIZ KORXONALARINING XALQARO RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH XUSUSIYATLARI	1059
Masharipova Manzura Alimbayevna	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSIYALARNING AHAMIYATI....	1067
Dusmatov Begmuxammad Olimjonovich, Mirzaahmedov Mirziyo Ulug'bek o'g'li	
XO'JALIK YURITUVCHI BIZNES SUBYEKTLARI BIZNES MUHITI RIVOJLANISHIGA DAVLATNING TA'SIRI..	1072
Xazratov Abror Panjiyevich, Muratkulov Xumoyun Dilshodovich	
YASHIL XIZMATLAR SOHASINING MOHIYATI, IJTIMOY-IQTISODIY FUNKSIYASI VA BARQAROR RIVOJLANISHDAGI O'RNI	1077
Y.M. Xalikov	
ASALARICHILIK XO'JALIKLARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING XUSUSIYATLARI	1085
Ishturdiev Hasan Abdigapparovich	

ASALARICHILIK XO'JALIKLARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING XUSUSIYATLARI

Ishturdiev Hasan Abdigapparovich

Samarqand davlat vetetinariya meditsinasi,
chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti
"Buxgalteriya hisobi va audit" kafedrası o'qituvchisi.
Orcid:0009-0003-4590-5807

Annotatsiya. Maqolada asalarichilik ishlab chiqarishining tarmoq xususiyatlari va ularning buxgalteriya hisobini tashkil etishga bevosita ta'siri ko'rib chiqiladi. Asalarichilikda mavsumiylik, tirik biologik aktivlar bilan ishlash, bir vaqtning o'zida bir necha turdagi mahsulot olish, tugallanmagan ishlab chiqarishning mavjudligi va mahsulot tannarxini yil yakunida aniqlash kabi omillar hisob tizimini boshqa qishloq xo'jaligi tarmoqlaridan farqlaydi. Muallif buxgalteriya hisobini takomillashtirish bo'yicha o'z mulohazalari va tavsiyalarini beradi.

Kalit so'zlar: asalarichilik, buxgalteriya hisobi, ishlab chiqarish yo'nalishi, xarajatlar, mahsulot tannarxi, biologik aktivlar, inventarizatsiya, O'zbekiston asalarichilik xo'jaliklari.

Аннотация. В статье рассматриваются отраслевые особенности пчеловодческого производства и их непосредственное влияние на организацию бухгалтерского учета. Такие факторы, как сезонность, работа с живыми биологическими активами, одновременное получение нескольких видов продукции, наличие незавершенного производства и определение себестоимости продукции в конце года, отличают систему учета от других отраслей сельского хозяйства. Автор приводит свои соображения и рекомендации по совершенствованию бухгалтерского учета.

Ключевые слова: пчеловодство, бухгалтерский учет, направление производства, затраты, себестоимость продукции, биологические активы, инвентаризация, пчеловодческие хозяйства Узбекистана.

Abstract. The article examines the sectoral features of beekeeping production and their direct impact on the organization of accounting. Factors such as seasonality, working with live biological assets, simultaneous production of several types of products, the presence of work in progress, and the determination of product costs at the end of the year distinguish its accounting system from other agricultural sectors. The author provides observations and recommendations for improving accounting practices.

Keywords: beekeeping, accounting, production direction, costs, product cost, biological assets, inventory, beekeeping farms of Uzbekistan.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi agrosanoat majmuida asalarichilik tarmog'i oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash hamda qishloq xo'jaligi ekinlari hosildorligini oshirish orqali iqtisodiy samaradorlik yaratuvchi muhim yo'nalish sanaladi. Tarmoqni institutsional rivojlantirish va uning rentabelligini oshirish maqsadida davlat darajasida aniq huquqiy-me'yoriy baza shakllantirilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 16-oktabrdagi "Respublikada asalarichilik tarmog'ini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3327-son qarori sohaga ixtisoslashgan xo'jaliklarni qo'llab-quvvatlashning asosiy poydevori vazifasini o'taydi. Mazkur qaror asosida xo'jaliklarga o'rmon fondi yerlaridan foydalanish, dori vositalari va inventarlarni import qilishda qator bojxona va soliq imtiyozlari taqdim etilgan. Shuningdek, Prezidentning 2023-yil 1-maydagi "Qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaroriga muvofiq, asalarichilik klasterlari va fermer xo'jaliklariga aylanma mablag'larni to'ldirish uchun imtiyozli kredit liniyalari ajratilishi tizimlashtirildi. Ushbu huquqiy shart-sharoitlar natijasida olinadigan mahsulotlar assortimenti kengayib, ulardan oziq-ovqat sanoati, tibbiyot, farmatsevtika va kosmetika tarmoqlarida asosiy xomashyo sifatida foydalanilmoqda. Eksport salohiyatining o'sishi asalarichilik subyektlarida moliyaviy hisobotlarni xalqaro va milliy talablar darajasida yuritish ehtiyojini yuzaga keltirdi.

Buxgalteriya hisobi metodologiyasi nuqtai nazaridan asalarichilik murakkab ishlab chiqarish obyekti hisoblanadi. Tarmoqning o'ziga xos xususiyatlari hisob tizimini tashkil etishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Eng avvalo, asalarichilikda ari oilalari asosiy vosita va aylanma mablag' funksiyasini bajaruvchi tirik biologik aktivlar hisoblanadi. Ularning qiymati jismoniy holatiga qarab doimiy o'zgarib borishi qishloq xo'jaligi sohasidagi buxgalteriya hisobi standartlariga muvofiq aktivlarni haqqoniy qiymatda baholashni va qayta baholash

farqlarini moliyaviy natijalarga olib borishni talab qiladi. Bitta biologik va texnologik sikl yakunida xo'jalik bir vaqtning o'zida bir necha turdagi mahsulotlarni, jumladan, asal, mum va propolisni tayyorlaydi. Ishlab chiqarish xarajatlarini ushbu mahsulotlar o'rtasida to'g'ri taqsimlash va har bir birlikning haqiqiy tannarxini aniqlash aniq me'yoriy bazaga asoslanishi lozim.

Faoliyatning tabiiy iqlim sharoitlariga va o'simliklarning gullash davriga bog'liqligi xarajatlarning yil davomida notekis sarflanishini yuzaga keltiradi. Kuz-qish davrida daromad olinmasa ham, ari oilalarini saqlash xarajatlari davom etadi. Qishlovga kirgan ari oilalarining oziqasi uchun uyada qoldirilgan asal zaxiralari va sarflangan mehnat tayyor mahsulot hisoblanmaydi. Ular keyingi davr uchun tugallanmagan ishlab chiqarish sifatida tan olinadi hamda yil yakunida balansda alohida aks ettiriladi. Bundan tashqari, asalarilarning agrotexnik ahamiyati tufayli xo'jaliklar bog' va dalalarni changlatishdan qo'shimcha daromad ko'radi. Changlatish bo'yicha pullik xizmat ko'rsatilganda, ushbu jarayon uchun sarflangan transport va mehnat xarajatlari alohida daromad keltiruvchi markaz sifatida qayd etilishi kerak. Ushbu o'ziga xos jarayonlar asalarichilik xo'jaliklaridan birlamchi hujjatlar aylanishi, inventarizatsiya tartibi va tannarx kalkulyatsiyasida aniq ishlangan, tarmoqqa moslashtirilgan hisob siyosatini joriy etishni taqozo qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Asalarichilikda buxgalteriya hisobi muammolarini hal etish yo'nalishlari bo'yicha L. P. Avernenco, P. Y. Atamas, Ye. Yu. Afanasyeva, O. Gubarik, O. Chernetska, O. G. Meged, V. P. Polishchuk va boshqa olimlar ilmiy izlanishlar olib borgan. Ularning ishlari asosan asalarichilikda xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini shakllantirish metodikasiga bag'ishlangan.

Asalarichilik xo'jaliklarida ishlab chiqarishning mavsumiyligi va bir vaqtning o'zida bir necha turdagi biologik mahsulot olinishi sababli, xarajatlarni aniq taqsimlash va obyektidagi mahsulot tannarxini shakllantirish masalalari qo'shimcha metodologik yechimlarni talab qiladi. Ayniqsa, O'zbekiston amaliyotida kichik oilaviy xo'jaliklar, fermer xo'jaliklari va ko'chma pasikalar faoliyati hisobini aniq yuritish dolzarbdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning maqsadi qishloq xo'jaligining asalarichilik tarmog'ida xo'jalik operatsiyalarini buxgalteriya hisobida aks ettirish xususiyatlarini ochib berishdan iborat. Bu xususiyatlar asalarichilik xo'jaliklari faoliyatining mavsumiyligi, ishlab chiqarish yo'nalishlari, biologik aktivlar va mahsulot turlarining xilma-xilligi bilan belgilanadi.

Ushbu maqsadga erishish uchun asalarichilik xo'jaliklariga xos xususiyatlar ajratib ko'rsatildi, buxgalteriya hisobi oldida turgan muammolar tahlil qilindi va ularni hal etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Asalarichilik qadimiy va yaxshi rivojlangan qishloq xo'jaligi tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Ushbu tadqiqotda jahon miqyosidagi asal ishlab chiqarish tendensiyalari tahlil qilinib, O'zbekiston asalarichilik tarmog'ining o'rni va qishloq aholisi bandligini ta'minlashdagi ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati yoritilgan. Mamlakatimiz sharoitida ham ushbu tarmoqning ahamiyati yuqori: asal yetishtirish, ekinlarni changlatish, naslchilik ishlarini rivojlantirish va qishloq aholisi bandligini ta'minlashda asalarichilik muhim o'rin tutadi.

Asalarichilik ishlab chiqarishining muhim belgisi - ishlab chiqarish jarayonining mavsumiyligidir. Bahor-yoz davrida hisob yuritishning tezkorligi oshirilishi kerak, chunki aynan shu davrda ari oilalarini tekshirish, profilaktik ishlov berish, asal yig'ish, propolis va mum olish, ari paketlarini shakllantirish kabi asosiy jarayonlar amalga oshiriladi.

1-jadval.

Kompleks asalarichilik xo'jaligining texnologik jarayoni¹

Bahor davri	Yoz davri	Kuz-qish davri
Bahorgi inventarizatsiya: ari oilalarining qishdan qanday chiqqanini tekshirish.	Asalarilarni asal yig'ish joylariga olib chiqish.	Asalarilarni doimiy joyga qaytarish.
Veterinariya preparatlari bilan bahorgi profilaktik ishlov berish.	Asalni olish va qayta ishlash; mum, propolis, gul changi, ona ari suti olish.	Kuzgi profilaktik ishlov berish.

¹ Ushbu maqoladagi texnologik jarayon asosida matnli jadval ko'rinishida qayta tuzildi

Ari uyalarini sun'iy mumli ramkalar bilan kengaytirish.	Ari paketlarini asosiy oilalardan shakllantirish; naslli va naslsiz ona arilarni yetishtirish.	Kuzgi inventarizatsiya va uyalarini qishga tayyorlash.
Uya, asbob-uskunalar, inventar va sarf materiallarini xarid qilish.	Ari oilalarini ko'rikdan o'tkazish, ajratmalar tashkil etish, propolis yig'ish moslamalarini o'rnatish.	Uya ta'miri, sotramkalarni dezinfeksiya qilish, mumni eritish, qishki oziqa zaxirasini shakllantirish.

O'zbekiston xo'jaliklarida ayniqsa ko'chma pasikalar uchun bahor va yoz davridagi tezkor hisob nazorati muhim hisoblanadi.

Asalarichilik mavsumiy ishlab chiqarish bo'lgani sababli mahsulotning haqiqiy tannarxini davr tugamaguncha to'liq aniqlash qiyin. Shu bois tayyor qishloq xo'jaligi mahsuloti hisobini yil davomida rejali yoki normativ tannarx bo'yicha yuritish maqsadga muvofiq. Haqiqiy tannarx esa 20-"Ishlab chiqarish" schyotida ishlab chiqarish yo'nalishlariga qarab yil davomida xarajatlar tan olinishi bilan shakllanadi.²

Hisobot davri yakunida 20-"Ishlab chiqarish" schyotida to'plangan haqiqiy xarajatlar 28-"Qishloq xo'jaligi mahsulotlari" schyotining debetiga o'tkaziladi. Biroq xarajatlarning hammasi birdaniga hisobdan chiqarilmaydi. Kuzgi inventarizatsiya natijalari va bir ari oilasiga qoldiriladigan asal hamda mum me'yorlari asosida xarajatlarning bir qismi 0810-schotda tugallanmagan ishlab chiqarish sifatida qoladi.

Asalarichilikda tugallanmagan ishlab chiqarish keyingi ishlab chiqarish sikliga ishlab chiqarish vositasi sifatida kiradi³. U kuz-qish-bahor davrida ari oilalarini oziqlantirish uchun uyada qoldirilgan asal qiymatini bildiradi. Bunday asal biologik ishlab chiqarish bosqichida olingan, lekin sanoat qayta ishlovidan o'tmagan mahsulot hisoblanadi. Tugallanmagan ishlab chiqarishning mavjudligi hisobot davri xarajatlarni davr boshidagi va davr oxiridagi qoldiq qiymatiga mos ravishda tuzatishni talab qiladi.

Biologik aktivlar, asosiy vositalar va zaxiralar hisobi

Amaldagi ba'zi yondashuvlarda ari oilalarini uyalar, ramkalar va boshqa inventarlar bilan birgalikda 11-"Joriy biologik aktivlar" schyotida yaxlit hisobga olish amaliyoti uchraydi. Biroq, buxgalteriya hisobining milliy va xalqaro standartlariga muvofiq, 11-schyotda faqat tirik organizmlarni (ari oilalarini) hisobga olish, inventar va uskunalarini esa iqtisodiy mazmuniga ko'ra asosiy vosita yoki zaxira sifatida alohida aks ettirish metodologik jihatdan aniqroq hisoblanadi⁴. Tirik biologik aktiv mezonlariga javob bermaydigan uyalar, ramkalar va boshqa inventarlarni 11-schyotda yaxlit aks ettirish buxgalteriya hisobi standartlariga zid hisoblanadi. Ular belgilangan tartibda iqtisodiy tasnifiga muvofiq tegishli asosiy vositalar yoki zaxiralar schyotlarida alohida yuritilishi shart. Shu sababli bo'sh yoki ari oilasi joylashtirilgan uyalar farqlanmasdan tegishli 01-"Asosiy vositalar" subschyotida hisobga olinishi maqsadga muvofiq. Asalarichilik asboblari, o'lchov vositalari, tutatgichlar, asal ajratkichlar, idishlar va boshqa inventarlar ham 01-schotning tegishli subschyotida yuritilishi mumkin. Ari ramkalari, sun'iy mum, oziqa va boshqa sarf materiallari esa 10-"Zaxiralar" schyotida hisobga olinadi.

2-jadval

Asalarichilik xo'jaliklarida buxgalteriya hisobi obyektlari va ularni schyotlarda aks ettirish tartibi

Hisob obyekti	Iqtisodiy mazmuni	Tavsiya etiladigan schyot	O'zbekiston xo'jaliklari uchun izoh
Ari oilalari	Tirik biologik aktiv	11 - Joriy biologik aktivlar	Ari oilalari soni bahor va kuz inventarizatsiyasi bilan tasdiqlanadi.
Uya va ko'p yillik inventar	Asosiy vosita	01 - Asosiy vositalar	Bo'sh yoki band bo'lishidan qat'i nazar, alohida inventar obyekti sifatida yuritiladi.
Asalarichilik asboblari	Asosiy vosita yoki kam qiymatli inventar	10 yoki tegishli inventar schyoti	Foydalanish muddati va qiymatiga qarab guruhlanadi.
Ramka, sun'iy mum, oziqa	Sarf materiallari	10 - Zaxiralar	Ishlab chiqarishga berilganda xarajatga o'tkaziladi.

² (21-sonli BHMS) "Xo'jalik yurituvchi subyektlarda buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasi va uni qo'llash bo'yicha yo'riqnoma"ni tasdiqlash to'g'risida 7.12.2024 yilda ro'yxatdan o'tgan, ro'yxat raqami 3593

³ Avernenco L. P. Asalarichilik mahsulotlari tannarxini kalkulyatsiya qilish.

⁴ (21-sonli BHMS) "Xo'jalik yurituvchi subyektlarda buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasi va uni qo'llash bo'yicha yo'riqnoma"ni tasdiqlash to'g'risida 7.12.2024 yilda ro'yxatdan o'tgan, ro'yxat raqami 3593

Izoh: Jadvalda hisob obyektlari, ularning iqtisodiy mazmuni va qaysi schyotlarda yuritilishi aniq ko'rsatilgan

Ishlab chiqarish yo'nalishlari bo'yicha xarajatlar hisobi va kalkulyatsiya birliklari

3-iadval

Ishlab chiqarish yo'nalishi	Kalkulyatsiya obyekti	Kalkulyatsiya birligi	Tannarxni aniqlash tartibi
Ari naslchiligi yo'nalishi	Naslsiz ona ari, naslli ona ari, ari paketi	1 dona; 1 dona	Boshqa mahsulotlar qo'shimcha mahsulot sifatida qaraladi va ularning qiymati umumiy xarajatlardan chiqarib tashlanadi. Shundan so'ng bir ari paketi tannarxi xarajatlarni olingan ari paketlari soniga bo'lish orqali aniqlanadi.
Asal yo'nalishi	Asal; mum; propolis; ari zahari; gul changi; ona ari suti	1 sentner; 1 sentner; 1 kg; 1 g; 1 g; 1 g	Alohida mahsulot turlari tannarxi yil boshidagi tugallanmagan ishlab chiqarish qiymatini ham qo'shgan holda xarajatlarni mahsulotlarning realizatsiya narxлари qiymatiga mutanosib taqsimlash orqali aniqlanadi. Uyada qoldirilgan asal tugallanmagan ishlab chiqarishga kiritiladi.
Changlatish yo'nalishi	Qishloq xo'jaligi ekinlarini changlatish	1 gektar	Ari oilalarini saqlash xarajatlari, qo'shimcha mahsulotlar qiymati chiqarib tashlangan holda, changlatilgan ekinlar tannarxiga ularning maydoniga mutanosib ravishda o'tkaziladi.
Changlatish-asal yo'nalishi	Changlatish; asal; mum; propolis; ari zahari; gul changi; ona ari suti	1 gektar; 1 sentner; 1 sentner; 1 kg; 1 g; 1 g; 1 g	Umumiy xarajatlardan changlatilgan ekinlarga tegishli xarajatlar ajratiladi. Ishlab chiqarilgan mahsulot va changlatish xizmati bo'yicha xarajatlar tasdiqlangan normativlar asosida chegaralanadi.
Kompleks yo'nalish	Changlatish; asal; mum; propolis; ari zahari; gul changi; ona ari suti; naslli ona ari; ari paketi	1 gektar; 1 sentner; 1 sentner; 1 kg; 1 g; 1 g; 1 g; 1 dona; 1 dona	Xarajatlar changlatilgan qishloq xo'jaligi ekinlari va olingan asalarichilik mahsulotlari o'rtasida taqsimlanadi. Mahsulotlar shartli asal birligiga keltirilishi mumkin.

Asalarichilik tirik organizmlar bilan bog'liq bo'lgani uchun mahsuldorlik ko'pincha tabiiy omillar - ob-havo, iqlim, o'simliklar gullashi, kasalliklar va ari oilalarining biologik holatiga bog'liq. Shu bois xarajatlar darajasi har doim mahsulot chiqishiga mutanosib bo'lavermaydi. Natijada mahsulot tannarxi yildan-yilga sezilarli o'zgarishi mumkin.

Tayyor mahsulot, qo'shimcha mahsulot va yangi ari oilalarini tan olish

Olingan tayyor mahsulot tegishli subschyot orqali 28.00-“Qishloq xo'jaligi mahsulotlari” schyotida aks ettiriladi.

Asal yo'nalishidagi xo'jaliklar uchun yakuniy natija asalarilar hayot faoliyati mahsulotlari - asal, mum, propolis, ona ari suti va boshqalarni yetishtirishdir. Changlatish yo'nalishidagi xo'jaliklar uchun asosiy natija qishloq xo'jaligi ekinlarini changlatish hisoblanadi. Ari naslchiligi yo'nalishida esa asosiy natija ona arilar va ari paketlarini yetishtirishdir. Kompleks xo'jaliklarda esa mahsulot olish, ari oilalarini ko'paytirish va ekinlarni changlatish birgalikda olib boriladi.

Xo'jalik faoliyatining asosiy maqsadi bo'lmagan, lekin ishlab chiqarish jarayonida olingan mahsulot qo'shimcha mahsulot sifatida qaraladi. Masalan, changlatish yo'nalishidagi xo'jalikda ma'lum miqdorda asal olinishi qo'shimcha mahsulot sifatida baholanishi mumkin.

Shu bilan birga, asal, changlatish-asal yoki changlatish yo'nalishida tabiiy ko'payish natijasida yangi ari oilasi paydo bo'lishi mumkin⁵. Bu yangi ari oilasi xo'jalikning asosiy maqsadi bo'lmashligi mumkin, lekin u tirik organizm sifatida biologik aktiv mezonlariga javob beradi. Shu sababli yangi ari oilalari qishloq xo'jaligi mahsuloti sifatida emas, balki biologik aktiv sifatida tan olinib, 11-“Joriy biologik aktivlar” schyotida aks ettirilishi lozim.

Inventarizatsiya tartibi

Ari oilalari ustidan nazoratni ta'minlash maqsadida asalarichilik xo'jaliklari yiliga kamida ikki marta⁶ - bahorda va kuzda inventarizatsiya o'tkazishi kerak. Bahorgi inventarizatsiya ijobiy harorat barqarorlashgach o'tkaziladi, chunki sovuq havoda uya ochilishi ari nasliga zarar yetkazishi mumkin. Bahorgi tekshiruvning maqsadi pasika qishdan qanday chiqqanini, nobud bo'lgan ari oilalari bor-yo'qligini va qo'shimcha oziqlantirish zaruratini aniqlashdir.

Kuzgi inventarizatsiya odatda qishga tayyorgarlikdan oldin o'tkaziladi. Asalarichilik amaliyoti va sohaga oid me'yoriy talablardan kelib chiqib, kuzgi inventarizatsiyani 1-oktabrdan kechiktirmasdan amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Kuzgi inventarizatsiyada mavsum bo'yicha asal va mum mahsuldorligi, propolis miqdori, ari oilalarining qishga tayyorgarligi, uyada qoldiriladigan oziqa zaxirasi hamda tugallanmagan ishlab chiqarish qiymati aniqlanadi.

4-jadval

Asalarichilik xo'jaliklarida inventarizatsiya turlari va ularning buxgalteriya hisobiga ta'siri

Inventarizatsiya turi	O'tkazish vaqti	Asosiy maqsad	Hisobga ta'siri
Bahorgi	Harorat ijobiy bo'lganda	Qishdan chiqqan ari oilalari holatini aniqlash, nobud bo'lgan oilalarni qayd etish, oziqa ehtiyojini baholash	Biologik aktivlar soni aniqlanadi, yo'qotishlar va qo'shimcha xarajatlari asoslanadi.
Kuzgi	Qishga tayyorgarlik davrida	Asal, mum va propolis mahsuldorligini aniqlash, uyalarni qishga tayyorlash	Tayyor mahsulot, tugallanmagan ishlab chiqarish va qoldirilgan oziqa zaxirasi baholanadi.

Izoh: Jadvalda bahorgi va kuzgi inventarizatsiyalarning maqsadi hamda yakuniy natijalarning hisobotlarga qanday ta'sir qilishi tahlil qilingan

Har bir pasika bo'yicha alohida analitik hisob yuritish maqsadga muvofiq. Bunda ari oilalari soni, ularning joylashuvi, asal yig'ish hududi, ko'chirish xarajatlari, veterinariya ishlovlari va olingan mahsulotlar miqdori alohida qayd etiladi.

Asal, mum, propolis, gul changi va ari paketlari bo'yicha alohida mahsulot kartochkalari ochilishi lozim. Bu xarajatlarni mahsulot turlari bo'yicha taqsimlash va rentabellikni aniqlash imkonini beradi.

Ko'chma asalarichilik bilan shug'ullanuvchi xo'jaliklar transport, yoqilg'i, ishchi kuchi va ijara xarajatlarini alohida subschyotlarda yuritishi kerak. Chunki bu xarajatlari mahsulot tannarxiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Qish uchun uyada qoldirilgan asalni tayyor mahsulot sifatida emas, balki tugallanmagan ishlab chiqarish yoki ichki foydalanishga mo'ljallangan zaxira sifatida baholash maqsadga muvofiq.

Yangi ari oilalari va ari paketlari alohida baholanishi lozim. Ular sotish uchun tayyorlangan bo'lsa tayyor mahsulot yoki tovar, xo'jalikda saqlansa biologik aktiv sifatida hisobga olinadi.

⁵ Afanasyeva Ye. Yu. Xalqaro buxgalteriya hisobi standartlari talablariga muvofiq asalarichilikdagi ishlab chiqarish jarayoni iqtisodiy mohiyatini unifikatsiya qilish. 2013.

⁶ (21-sonli BHMS) “Xo'jalik yurituvchi subyektlarda buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar rejasi va uni qo'llash bo'yicha yo'riqnoma”ni tasdiqlash to'g'risida 7.12.2024 yilda ro'yxatdan o'tgan, ro'yxat raqami 3593

XULOSA VA TAKLIFLAR

Asalarichilikda buxgalteriya hisobini tashkil etishga birinchi navbatda mavsumiylik ta'sir qiladi. Bahor-yoz davrida hisob ma'lumotlari tezkor bo'lishi, mahsulot tannarxi esa odatda yil oxirida aniqlanishi kerak.

Xarajatlar hisobi obyektlari va kalkulyatsiya birliklari xo'jalikning ishlab chiqarish yo'nalishiga qarab belgilanadi. Bir vaqtning o'zida bir necha mahsulot olinishi xarajatlarni taqsimlash va tannarxni hisoblashda maxsus usullarni qo'llashni talab qiladi.

Tayyor mahsulotning bir qismi sotish uchun ajratiladi, bir qismi esa ishlab chiqarishni tiklash uchun xo'jalikda qoldiriladi. Bunday mahsulotlar, xususan qishki oziqa sifatida qoldirilgan asal, tugallanmagan ishlab chiqarish qiymatini shakllantiradi.

Yangi ari oilalari tirik biologik aktiv sifatida tan olinishi va buxgalteriya hisobida tegishli schyotlarda aks ettirilishi kerak. Uyalar, ramkalar va inventar esa biologik aktiv emas, asosiy vosita yoki zaxira sifatida yuritilishi maqsadga muvofiq.

O'zbekiston sharoitida ushbu yondashuvlar asalarichilik xo'jaliklarida xarajatlarni nazorat qilish, tannarxni aniq hisoblash, mahsulot rentabelligini baholash va boshqaruv qarorlarini asoslashda amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 16-oktabrdagi «Respublikada asalarichilik tarmog'ini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-3327-son Qarori. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 17.10.2017-y., 07/17/3327/0130-son. Lex.uz rasmiy veb-sayti: <https://lex.uz/docs/3382767>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 1-maydagi «Qishloq xo'jaligi mahsulotlari yetishtirishni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-143-son Qarori. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 03.05.2023-y., 07/23/143/0247-son. Lex.uz rasmiy veb-sayti: <https://lex.uz/docs/6459385>
3. Kozitska N. O. Asalarichilikda buxgalteriya hisobining xususiyatlari. Formuvannia rynkovoi ekonomiky. 2015. № 33. B. 569-576.
4. Buxgalteriya hisobi schyotlar rejasini qo'llash bo'yicha yo'riqnoma.
5. Avernoenko L. P. Asalarichilik mahsulotlari tannarxini kalkulyatsiya qilish.
6. Qishloq xo'jaligi korxonalarida mahsulot, ish va xizmatlar tannarxini rejalashtirish, hisobga olish va kalkulyatsiya qilish bo'yicha metodik tavsiyalar.
7. Afanasyeva Ye. Yu. Xalqaro buxgalteriya hisobi standartlari talablariga muvofiq asalarichilikdagi ishlab chiqarish jarayoni iqtisodiy mohiyatini unifikatsiya qilish. 2013.
8. Abdigapparovich, I. H. ASALARICHILIKDA XO'JALIKLARIDA ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARNI TAQSIMLASHDA YANGI YONDASHUVLAR. "OZUQA EKINLARNI YETISHTIRISHDA EKOLOGIK TOZA OZUQALARNI YETISHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLARI" XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLAR TO'PLAMI, 277.
9. Abdigapparovich, I. H. ASALARICHILIK XO'JALIKLARIDA BIOLOGIK AKTIVLAR HISOBINI MHXS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH. "OZUQA EKINLARNI YETISHTIRISHDA EKOLOGIK TOZA OZUQALARNI YETISHTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLARI" XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLAR TO'PLAMI, 280.
10. Ishturdiyev, H. Asalarichilik Xo'jaliklarida Biznes Jarayonlari Hisobining Normativ-huquqiy Asoslari. *Green Economy and Development*, 3(2), 666020.
11. Ishturdiyev, H., Rasulberdiyev, G. A., Xusanov, S., & Rustamova, D. Qishloq Xo'jalik Korxonalarida Ishlab Chiqarish Xarajatlari Hisobini Takomillashtirish Jarayonlari. *Green Economy and Development*, 3(2), 666029.
12. Yuldashev, S., & Ishturdiyev, H. (2023). Qishloq xo'jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 1(11-12).

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100